

До спеціалізованої вченої ради Д.08.727.04
у Дніпропетровському державному університеті
внутрішніх справ

49005, м. Дніпро, проспект Гагаріна, 26

ВІДГУК
офіційного опонента

кандидата юридичних наук, доцента
Володимира Віталійовича Ємельяненка на дисертацію
Чорної Оксани Василівни «Кримінальна відповідальність за
невиконання рішення суду у кримінальному провадженні», поданої на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора
філософії) зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та
кримінологія; кримінально-виконавче право (081 – Право)

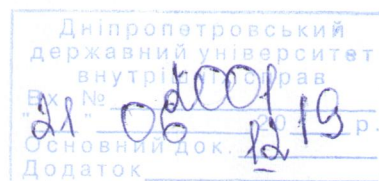
Вивчення дисертації, автореферату, а також наукових публікацій О. В. Чорної за темою дисертаційного дослідження дає змогу надати таку оцінку представленої для захисту наукової роботи.

Актуальність теми дослідження. Відповідно до ст. 129¹ Конституції України судові рішення є обов'язковим для виконання. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII в ст. 13 встановлює, що ця обов'язковість розповсюджується на всю територію України і на всі органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, фізичних і юридичних осіб та їх об'єднання.

Одними із видів судових рішень є рішення суду у кримінальному провадженні. Згідно з ч. 2 ст. 21 КПК України вирок та ухвала суду, що набрали законної сили в порядку, визначеному цим Кодексом, є обов'язковими і підлягають безумовному виконанню на всій території України.

Можна стверджувати, що судові рішення, які набрали законної сили, мають властивості закону в справі, в якій їх було ухвалено. Проте зазначені законодавчі приписи не завжди виконуються. При цьому невиконання судових рішень не тільки ставить під загрозу авторитет держави в цілому і судової гілки влади зокрема, породжує зневагу до суду, а й призводить до порушення гарантій принципу верховенства права.

З урахуванням значущості відносин у сфері правосуддя законодавець в розділі XVIII Особливої частини КК встановив в ряді статей кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення, в тому числі й у кримінальному провадженні.

Через безумовну важливість забезпечення їх виконання, відсутності сталої практики застосування відповідних кримінально-правових норм, недостатньої кількості наукових розробок цієї проблематики тема обраного дисертаційного дослідження є актуальною.

Питання кримінально-правової характеристики злочинів, що посягають на належний порядок виконання всіх видів судових рішень в цілому і судових рішень у кримінальному провадженні зокрема вже ставали предметом досліджень вітчизняних науковців (їх дисертантка згадує у вступній частині – *стор. 2 автореферату, стор. 17 дисертації*), проте на велику кількість питань наразі немає одностайних відповідей, а окремі ознаки відповідних злочинів до цього часу залишаються недостатньо розробленими. Тож існує потреба в продовженні цільових досліджень.

Актуальність теми підтверджується її узгодженістю з Переліком пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 942 від 07.09.2011 р.; Планом дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р., схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р; Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 р. №276/2015; Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015; Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016–2020 р., схвалених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р. (*стор. 2-3 автореферату; стор. 18 дисертації*).

Об'єкт і предмет дослідження визначені в цілому коректно. Об'єктом дослідження стали суспільні відносини у сфері кримінально-правової охорони правосуддя, а предметом дослідження дисертантка визначила кримінальну відповідальність за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні.

І об'єкт, і предмет дослідження узгоджуються з **метою і задачами дослідження**. Мета дослідження визначена О. В. Чорною як вдосконалення теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за невиконання рішень суду у кримінальному провадженні, напрацювання напрямів удосконалення ст. ст. 389¹, 390, 390¹, 391 КК України та відповідної правозастосовної практики. Для досягнення поставленої мети дисертанткою були сформульовані та послідовно й комплексно вирішувались *вісім дослідницьких задач*: 1) провести історико-правовий аналіз витоків та сучасного стану кримінально-правового забезпечення охорони встановленого порядку належного виконання вироків, ухвал та постанов суду і призначеного ним покарання або інших заходів кримінально-правового впливу в Україні; 2) встановити соціальну обумовленість кримінальної відповідальності за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні; 3) дослідити зарубіжний досвід кримінально-правового забезпечення охорони встановленого порядку належного виконання рішень

суду у кримінальному провадженні; 4) визначити об'єкт складів злочинів, пов'язаних із невиконанням рішення суду у кримінальному провадженні; 5) охарактеризувати об'єктивну сторону складів злочинів, пов'язаних із невиконанням рішення суду у кримінальному провадженні; 6) проаналізувати ознаки суб'єкта злочинів, пов'язаних із невиконанням рішення суду у кримінальному провадженні; 7) розкрити суб'єктивну сторону складів злочинів, пов'язаних із невиконанням рішення суду у кримінальному провадженні; 8) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері охорони встановленого порядку належного виконання вироків, ухвал та постанов суду і призначеного ним покарання або інших заходів кримінально-правового впливу та відповідної правозастосовної практики (*стор. 3 автореферату, стор. 19 дисертації*). Загальний аналіз дисертації О. В. Чорної, висновків до розділів (*стор. 111-113, 194-196 дисертації*) та загальних висновків (*стор. 197-201 дисертації*) дає змогу стверджувати, що в цілому вказані задачі виконані, а мету дослідження досягнуто.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих дисертанткою, визначаються вдало обраною методологією і структурою роботи, що дозволило забезпечити повноту, глибину і всебічність аналізу і розв'язання поставлених завдань в межах граничних норм для обсягу кандидатської дисертації.

Викладені в дисертації О. В. Чорної положення переконують, що розглянуті питання мають теоретичну та практичну цінність. Матеріал викладено логічно та послідовно.

Джерельну базу праці складають 210 робіт з кримінального права, інших юридичних дисциплін, міжнародні нормативно-правові акти, нормативно-правові акти України та інших держав, правозастосовні акти. Аналіз рукопису дисертації свідчить про вміння авторки шляхом використання сучасних **методів** наукового пізнання (*стор. 3-4 автореферату, стор. 19-20 дисертації*) узагальнювати наукові позиції, критично ставитися до опрацьованого матеріалу, вести на сторінках роботи аргументовано полеміку.

Підтверджує достовірність і обґрунтованість висновків О. В. Чорної **емпірична база** дисертації – аналіз статистичних даних ДСА України за період 2013–2018 рр. щодо кількості засуджених осіб за вчинення злочинів, передбачених ст. ст. 382 (в частині кримінального провадження), 389¹, 390, 390¹, 391 КК України; статистичні дані Генеральної прокуратури України щодо кількості облікованих таких злочинів та осіб, яким за їх вчинення повідомлено про підозру; результати вивчення електронних копій обвинувальних вироків з Єдиного державного реєстру судових рішень та результати інтерв'ювання 783 фахівців у галузі права. Використання цих даних дозволило показати прогалини в законодавстві і практиці його застосування, обґрунтувати доцільність внесення змін як до Загальної, так і до Особливої частин КК України.

Все це свідчить про високий рівень обізнаності авторки у питаннях, які вона досліджувала, та забезпечує належний рівень обґрунтованості та достовірності висновків дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за своїм характером і змістом розглянутих питань дисертація О. В. Чорної є одним із перших в науці кримінального права України комплексних монографічних досліджень, в якому розглянуто проблему кримінальної відповідальності за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні. В результаті проведеної роботи сформульовано висновки та положення, що виносяться на захист:

вперше: доведено, що основним безпосереднім об'єктом злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні (ст. ст. 382, 389, 389¹, 390 КК України) є встановлений порядок належного виконання вироків, ухвал та постанов суду і призначеного ними покарання або іншого заходу кримінально-правового впливу; встановлено доцільність встановлення кримінальної відповідальності за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників як злочину, що посягає на правосуддя в Україні в частині невиконання судових рішень у кримінальному провадженні шляхом аналізу таких криминологічних факторів криміналізації суспільно небезпечних діянь як ступінь суспільної небезпечності діянь, їх відносна поширеність, неможливість успішної боротьби з ними за допомогою інших заходів; аргументовано, що до злочинів у вигляді невиконання рішень суду саме у кримінальному провадженні (ст. 390¹ КК України «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників») відноситься виключно невиконання обмежувальних заходів; невиконання ж обмежувальних приписів та непроходження програми для кривдників (не як вид обмежувального заходу) відносяться до злочинів у вигляді невиконання рішень суду у цивільному та адміністративному провадженнях; з метою забезпечення реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності та покарання, запропоновано ч. 5 ст. 52 КК України викласти в такій редакції – ухилення від покарання, призначеного рішенням суду, має наслідком відповідальність, передбачену статтями 389, 389¹, 390 та 390¹ цього Кодексу та нову редакцію ст. 390¹ КК України, що сприятиме реальному виконанню вимог Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами 2011 р.;

удосконалено: доктринальне положення щодо того, що злочин, передбачений ст. 382 КК (в частині кримінального провадження), відноситься до злочинів із формальним складом, оскільки заподіяння істотної шкоди охоронюваним законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб не було жодного разу застосовано судом; твердження про те, що злочини, передбачені ст. ст. 382, 389, 389¹, 390 КК України, можуть бути вчинені як шляхом дії, так й бездіяльності;

дістали подальшого розвитку: положення щодо критеріїв відмежування злочинів, передбачених ст. ст. 382, 389, 389¹, 390 КК України, від суміжних злочинів, кримінальних проступків та адміністративних правопорушень, в першу чергу за такими ознаками, як вид і розмір призначеного покарання чи іншого заходу впливу за їх вчинення, суб'єкт злочину; твердження про те, що видовим об'єктом злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду в кримінальному провадженні є суспільні відносини, що забезпечують виконання судового рішення під час здійснення правосуддя. З огляду на останню криміналізацію деяких суспільно небезпечних діянь цей видовий об'єкт характерний і для злочинів, передбачених ст. ст. 389¹ «Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості» та 390¹ «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників» (стор. 4-5 автореферату, стор. 20-22 дисертації).

В цілому, ці положення містять елементи новизни і є внеском в науку кримінального права.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих автором працях. Основні висновки та положення дисертаційного дослідження О. В. Чорної викладені у 8 наукових публікаціях, з яких 4 статті у виданнях, визнаних фаховими з юридичних наук в Україні, одна – у періодичному науковому виданні іншої держави за профілем дисертації (Словацька Республіка), 1 словник у співавторстві. При цьому щодо особистого внеску дисертантки, то вона зазначає, що всі положення, що виносяться на захист, отримані нею особисто, а у словнику, опублікованому у співавторстві, особисто здобувачем узагальнено поняття, що стосуються злочинів проти правосуддя та злочинної бездіяльності, що в цілому складає 18 % загального обсягу.

Апробація результатів наукового дослідження відбулася на двох профільних науково-практичних конференціях («Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі конституційної реформи» (м. Дніпро, 20 червня 2016 р.) та «Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії злочинності» (м. Одеса, 24 листопада 2017 р.)), що підтверджується опублікованими тезами у відповідних збірниках.

У сукупності з авторефератом ці публікації достатньо повно відображають зміст основних положень і висновків дослідження.

Практичне значення дисертації полягає в тому, що вона має теоретико-прикладний характер, через що її результати можуть бути використані як в науково-дослідницькій та навчальній, так і в нормотворчій і правозастосовній діяльності. Додатком до дисертації підтверджується факт впровадження її результатів у навчальний процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (акт від 10 лютого 2019 р.).

Зміст автореферату дисертації відповідає її змісту та встановленим вимогам. Автореферат в стислій формі відображає основні положення кожного структурного елементу дисертаційного дослідження (вступу, основної частини, висновків). Дисертацію та її автореферат оформлено

відповідно до встановлених вимог, викладено науковим стилем, текст в цілому позбавлений граматичних, пунктуаційних та орфографічних помилок.

Загальний обсяг дисертації становить 218 сторінок, із них основний текст – 190 сторінок, додатки – 5 сторінок, список використаних джерел (198 найменувань) – 23 сторінки.

Структура дисертації узгоджена зі змістом об'єкта й предмета дослідження, відповідає в цілому його меті й завданням. Дисертація складається зі вступу, 2-х розділів, що включають 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та 2-х додатків. За своїм змістом робота відповідає науковій спеціальності, за якою її було виконано.

У **вступі** надано обґрунтування актуальності обраної теми дослідження, висвітлено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету, задачі, об'єкт та предмет дослідження, його методи, вказано наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення, наведено дані щодо апробації та публікації результатів дослідження, структури і обсягу роботи (*стор. 16-23 дисертації*).

Розділ 1 «Історико-правовий розвиток та соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні» складається із трьох підрозділів. У підрозділі 1.1 *«Витоки та сучасний стан кримінально-правового забезпечення виконання рішень суду»* досліджено більшість правових пам'яток, що стосувалися забезпечення та відповідальності за невиконання рішення суду. Виділено періодизацію витоків і сучасного стану кримінально-правового забезпечення виконання рішення суду у кримінальному провадженні, запропоновано нову редакцію ст. 390¹ КК України (*стор. 24-74 дисертації*).

У підрозділі 1.2 *«Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за невиконання рішень суду у кримінальному провадженні»* встановлено, що криміналізація невиконання рішень суду у кримінальному провадженні відповідає підставам криміналізації суспільно небезпечних діянь. Доводиться, що зазначені посягання відповідають принципам криміналізації. Наводяться аргументи на користь віднесення їх до кримінальних проступків з 1 січня 2020 р. (*стор. 75-98 дисертації*).

У підрозділі 1.3 *«Зарубіжний досвід кримінально-правового забезпечення виконання рішень суду у кримінальному провадженні»* авторкою досліджено КК Республіки Вірменія, Республіки Азербайджан, Республіки Білорусь, Грузії, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Латвійської Республіки, Литовської Республіки, Республіки Молдова, Республіки Таджикистан, Республіки Туркменістан, Республіки Узбекистан, Естонської Республіки. Встановлено норми подібності та відмінності між КК України та зарубіжним кримінальним законодавством в частині забезпечення виконання рішень суду у кримінальному провадженні. Стверджується, що досвід КК пострадянських держав надав змогу якісно доповнити авторські пропозиції по вдосконаленню КК України (*стор. 99-113 дисертації*).

Розділ 2 «Кримінально-правовий аналіз складів злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні» складається із чотирьох підрозділів. Підрозділ 2.1 *«Об'єкт злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні»* присвячено розгляду об'єкту відповідних злочинів, а також їх предмету. Доводиться, що об'єктом злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні (ст. ст. 382, 389, 389¹, 390 КК України), є встановлений порядок належного виконання вироків, ухвал та постанов суду і призначеного ним покарання або іншого заходу кримінально-правового впливу, встановлено предмет цих злочинів. Це дало змогу аргументувати, що до злочинів у вигляді невиконання рішень суду саме у кримінальному провадженні (ст. 390¹ КК України «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників») відноситься виключно невиконання обмежувальних заходів; невиконання ж обмежувальних приписів та непроходження програми для кривдників (не як вид обмежувального заходу) відносяться до злочинів у вигляді невиконання рішень суду у цивільному та адміністративному провадженнях (стор. 114-136 дисертації).

У підрозділі 2.2 *«Об'єктивна сторона злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні»* аналізуються ознаки об'єктивної сторони злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні (ст. ст. 382, 389, 389¹, 390 КК України). Наводяться аргументи на користь того, що не всі ці злочини вчиняються шляхом бездіяльності, доводиться, що злочин, передбачений ст. 389 КК України, може бути вчинений тільки шляхом бездіяльності – подібне характерне тільки в разі ухилення засудженого від сплати штрафу. Інші ж злочини (ухилення від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, ухилення засудженого від відбування покарання у виді громадських чи виправних робіт) – як шляхом дії, так і бездіяльності. Злочин, передбачений ст. 390 КК України, може бути вчинений як шляхом дії, так і бездіяльності. Злочин, передбачений ст. 390¹ КК України, в частині невиконання рішення суду в кримінальному провадженні проявляється у невиконанні обмежувальних заходів, передбачених статтею 90¹ КК України, та теоретично може бути вчинений як шляхом дії, так і бездіяльності (стор. 137-168 дисертації).

Підрозділ 2.3 *«Суб'єкт злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні»* містить аналіз ознак суб'єктів відповідних посягань. Наводяться аргументи на користь того, що суб'єктом злочину, передбаченого ст. 390¹ КК України, з 11 січня 2019 р. є один з подружжя чи колишнього подружжя або інша особа, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах та яка досягла 18-річного віку (стор. 169-178 дисертації).

У підрозділі 2.4 *«Суб'єктивна сторона злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні»* досліджується вина, мотив, мета злочинів, передбачених ст. ст. 382, 389, 390 КК України.

Аргументовано, що суб'єктивна сторона цих злочинів характеризується виключно умисною формою вини. Мотиви дуже часто мають нігілістичні прояви – засуджені впевнені, що за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні їм вже гірше не буде. Мета найчастіше проявляється у демонстрації своєї зверхності над законом, за винятком ухилення від сплати штрафу, коли цей вид покарання не виконується через відсутність матеріальної можливості (*стор. 179-194 дисертації*).

У **висновках** дисертації наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у вдосконаленні теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за невиконання рішень суду у кримінальному провадженні, напрацюванні напрямів удосконалення ст. ст. 389¹, 390, 390¹, 391 КК України та відповідної правозастосовної практики (*стор. 197-201 дисертації*).

Робота містить достатню кількість цікавих та обґрунтованих положень. Слід вказати на деякі з них.

1. Передусім, вдалою є послідовність викладення матеріалу за вже «класичною» схемою – від витоків, соціальної обумовленості та зарубіжного досвіду регламентації відповідальності за невиконання судового рішення у кримінальному провадженні до аналізу ознак відповідних злочинів.

2. Правильним є розгляд історичного аспекту розвитку законодавства, що регламентує відповідальність за невиконання судового рішення у кримінальному провадженні. Як слушно зазначає О. В. Чорна, вивчення попереднього досвіду потенційно здатне модернізувати зміст сучасних кримінально-правових норм. І навіть в разі, якщо переваг в законодавчих нормах, що втратили свою юридичну силу в певний проміжок часу не буде виявлено, такий аналіз дозволить знайти певні недоліки, що раніше існували і які категорично не можна повторювати в майбутньому (*стор. 26 дисертації*). Авторка не просто це декларує, а й висловлює щодо цього конкретні ідеї. Наприклад, після аналізу ст. 175 Кримінального уложення 1903 р. висловлює думку щодо можливості доповнити санкцію ч. 1 ст. 390 КК альтернативним основним покаранням (*стор. 53 дисертації*).

3. Слід підтримати дисертантку в тому, що до злочинів проти порядку виконання судових рішень не можна включати ті, що посягають на встановлений кримінально-виконавчим законодавством правовий режим відбування визначеного судовим рішенням покарання (ст. ст. 391, 392, 393, 394, 395 КК) (*стор. 68 дисертації*).

4. Погоджуємось із тим, що злочини, передбачені ст. ст. 382, ст. 389, ст. 389¹, ст. 390 та 390¹ КК, відповідають підставам криміналізації (*стор. 79-88*).

5. Схвально ставимось до висновку, що об'єктом злочинів, пов'язаних із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні (ст. ст. 382, 389, 389¹, 390 КК України), є встановлений порядок належного виконання вироків, ухвал та постанов суду і призначеного ними покарання або іншого заходу кримінально-правового впливу (*стор. 132 дисертації*).

6. Цікавою є думка О. В. Чорної, що у випадках ухилення від

відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, громадських чи виправних робіт (ст. 389 КК) діяння може бути вчинене не тільки шляхом дії, а й бездіяльності (*стор. 151-155, 195 дисертації*). Це знову актуалізує дискусію щодо розмежування «чистої бездіяльності», «змішаної бездіяльності» та «змішаної форми злочинного діяння».

7. Позитивної оцінки заслуговує аргументація, що до злочинів, які виражаються в невиконання рішень суду саме у кримінальному провадженні (ст. 390¹ КК України «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників») відноситься виключно невиконання обмежувальних заходів; невиконання ж обмежувальних приписів та непроходження програми для кривдників (не як вид обмежувального заходу) відносяться до злочинів у вигляді невиконання рішень суду у цивільному та адміністративному провадженнях (*стор. 162-168 дисертації*).

Робота містить і інші корисні для науки кримінального права і практики здобутки. Однак, як і більшість інших комплексних наукових праць, представлене дослідження не позбавлене ряду недоліків, суперечливих та дискусійних положень, які потребують додаткової аргументації чи пояснень дисертантки під час захисту та врахування при подальшій роботі над обраною проблематикою.

1. Зауваження щодо назви та структури.

1.1. Дисертаційне дослідження називається «Кримінальна відповідальність за невиконання рішення суду у кримінальному провадження». Провідною формою реалізації кримінальної відповідальності є покарання. Однак в роботі відсутній розділ (підрозділ), в якому б це питання розглядалося. Тим самим слід констатувати, що назва дисертації є більш широкою, ніж її зміст.

1.2. Структурно обсяг окремих розділів (підрозділів) дисертації виглядає так (в процентах щодо загального обсягу):

Вступ 4%	
Розділ 1 (43%)	Розділ 2 (38%)
Підрозділ 1.1. 25%	Підрозділ 2.1. 12%
Підрозділ 1.2. 12%	Підрозділ 2.2. 16%
Підрозділ 1.3. 6%	Підрозділ 2.3. 5%
	Підрозділ 2.4. 5%
Висновки (до розділів та загальні) 15%	

Це свідчить про те, що підрозділ 1.1.«Витоки та сучасний стан кримінально-правового забезпечення виконання рішень суду у кримінальному провадженні» займає переважне місце в структурі дисертації (25 % її обсягу, історичний аспект – 17%). Навряд чи такий підхід є виправданим. Вважаємо, що структурно слід було більшу частку дисертації присвятити все ж таки дослідженню складів відповідних злочинів, ніж історичному аспекту, або ж скоротити у двічі підрозділ 1.1. для того, щоб була можливість розглянути питання покарання, про що було зазначено вище.

1.3. Назва розділу 1 робити практично відображає назви підрозділів 1.1 та 1.2. Натомість наявність підрозділу 1.3. «Зарубіжний досвід кримінально-правового забезпечення виконання рішень суду у кримінальному провадженні» не узгоджується із назвою цього розділу. Через це вважаємо, що розділ 2 має називатися більш широко.

2. Зауваження щодо змісту.

2.1. Авторка подекуди висловлює свої думки щодо м'якості чи суворості покарань, які існували в той чи інший історичний період, наприклад, щодо IV Статуту Великого Князівства Литовського 1588 р., Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р., Угорське кримінальне уложення про злочини і проступки 1879 р. (*стор. 39, 43, 51 дисертації*). Однак, на нашу думку, така оцінка навряд чи є компетентною, оскільки надається, передусім, із сучасних позицій і не враховує конкретні історичні умови, які існували в той час.

2.2. Дисертантка аналізує зарубіжний досвід регламентації відповідальності за невиконання судового рішення у кримінальному провадженні. При цьому у фокус дослідження потрапило законодавство тільки пострадянських країн. Віддаючи належне їх правотворцям, залишається, однак, незрозумілим, чому дисертантка віддала перевагу саме їм, якими критеріями вона керувалася і якої мети намагалася досягти. Ніяких пояснень із цього приводу в роботі не надається (*стор. 100 дисертації*).

2.3. Аналіз тексту дисертації дає підстави стверджувати, що О. В. Чорною коректно не визначено **систему злочинів**, які посягають на порядок належного виконання судових рішень у кримінальному провадженні, не виділено ознаки, які є характерними для всіх злочинів цієї групи, а, відповідно, не визначені й властивості цієї системи. Авторка аналізує точки зору науковців щодо цієї проблеми (*стор. 66-68 дисертації*), проте не робить наступний крок, а лише обмежується твердженням, що предметом цього дослідження є такі «статті КК України, що встановлюють кримінальну відповідальність за злочини, пов'язані із невиконанням рішень суду у кримінальному провадженні» (*стор. 68 дисертації*): ст. 382 (в частині рішень суду у кримінальному провадженні), ст. 389, ст. 389¹, ст. 390, 390¹ (*стор. 73-74 дисертації*).

Однак це твердження входить у протиріччя із деякими положеннями дисертації. Так, наприклад, у вступі О. В. Чорна, як видається, відносить до відповідної групи злочинів і посягання, відповідальність за яке передбачена в ст. 391 КК, ставиться мета вдосконалити цю статтю (*стор. 18, 19 дисертації*), вона фігурує й у емпіричній базі дослідження (*стор. 4 автореферату*). Одночасно з цим не висловлено думки щодо (не)віднесення до розглядуваної групи посягань злочину, передбаченого ст. 388 КК «Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації» (у відповідній його частині).

Побудова чіткої системи злочинів, що посягають на виконання судового рішення у кримінальному провадженні дозволила б ґрунтовно підійти й до питання конкуренції кримінально-правових норм, яку дисертантка розглядає епізодично (наприклад, на *стор. 146 дисертації*).

2.4. В дисертації пропонується викласти в новій редакції ч. 5 ст. 52 КК (*стор. 6, 201 дисертації*): «Ухилення від покарання, призначеного рішенням суду, має наслідком відповідальність, передбачену статтями 389, 389¹, 390 та 390¹ цього Кодексу». Вважаємо таку пропозицію недоопрацьованою через такі аргументи.

По-перше, відповідно до ст. ст. 471, 472 КПК України угоди про примирення та про визнання винуватості можуть містити не тільки узгоджене покарання, а й згоду сторін на призначення покарання та **звільнення від його відбування з випробуванням**. Стаття ж 389¹ КК передбачає відповідальність за умисне невиконання угоди про примирення чи про визнання винуватості незалежно від того, що було сторонами в ній узгоджено – реальне відбуття покарання чи звільнення від його відбування з випробуванням.

По-друге, ст. 390¹ КК встановлює відповідальність за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників, які передбачені в ст. 91¹ КК. **Проте зазначені обмежувальні заходи за своєю правовою природою не є покараннями**. Вони можуть застосовуватися в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених КК, від кримінальної відповідальності чи покарання.

2.5. Напевно, через деяку поспішність у підготовці роботи до захисту, в ній міститься ряд недоліків, які хоча й легко виправляються, але подекуди призводять до невваженості тексту або до втрати смислових відтінків. Наприклад:

– авторка в новизні роботи зазначає, що дістали подальшого розвитку положення щодо критеріїв відмежування злочинів, передбачених ст. ст. 382, 389, 389¹, 390 КК України, від суміжних злочинів, *кримінальних проступків* та адміністративних правопорушень (*стор. 22 дисертації*). На момент рецензування представленої для захисту роботи чинний КК України не містить інституту кримінальних проступків, через що їх запровадження в будь-якому виді в *матеріальне право* (наразі кримінальні проступки

передбачені тільки в КПК України) – це справа майбутнього. Тому відповідна теза дисертантки сформульована певним чином некоректно;

– в підрозділі 2.4. авторка зазначає, що дослідила «емоційний стан злочинів, передбачених ...». Напевно, мова може йти про емоційний стан як ознаку суб'єктів злочинів, проте самі посягання не мають емоційного стану (стор. 22 дисертації);

– при посиланні на норми Конституції України, які встановлюють обов'язковість судових рішень і зазначають, що вони ухвалюються іменем України, О. В. Чорна вказує на ст. 124. Проте чинна редакція Конституції України закріпила цей припис в ст. 129¹.

Втім наведені зауваження не спростовують концепцію роботи і положення, що становлять новизну, не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої праці, яка за своїм теоретичним рівнем і сформульованими у ній науковими висновками вносить певний вклад в розвиток кримінально-правової науки.

Загальний висновок. Дисертація Оксани Василівни Чорної «Кримінальна відповідальність за невиконання рішення суду у кримінальному провадженні» є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе для науки кримінального права конкретне завдання щодо вдосконалення теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за невиконання рішень суду у кримінальному провадженні. За своєю актуальністю, ступенем наукової новизни, рівнем теоретичного й практичного значення робота повністю відповідає паспорту спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право (081 – Право) та вимогам п. п. 9, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами). За результатами публічного захисту Оксана Василівна Чорна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право (081 – Право).

Офіційний опонент –

доцент кафедри кримінального права № 2
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, доцент

В. В. Ємельяненко

20 червня 2019 р., м. Харків

